

ชื่อเรื่อง : บทบาทของสังคมออนไลน์ต่อสำนักทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

คำสำคัญ : สังคมออนไลน์ สำนักทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ทองประเสริฐ

ปีที่วิจัย : พ.ศ. 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของสังคมออนไลน์ต่อสำนักทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สังคมออนไลน์ในการรับข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) ศึกษาหาความสัมพันธ์ของปฏิกิริยาหลังการใช้สังคมออนไลน์ กับสำนักทางการเมืองในด้านความเป็นประชาธิปไตย และในด้านความเป็นอำนาจนิยม 3) ศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของสำนักทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองผ่านสังคมออนไลน์ ตลอดจน 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางของสถาบันการศึกษาในการใช้สังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่เหมาะสมกับระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 และ 4 ในมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 สถาบัน รวม 21 คน และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาที่มีการใช้สังคมออนไลน์ใน 8 สถาบัน รวม 480 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐานประกอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) และ การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression)

ผลการวิจัยพบว่า

นิสิตนักศึกษารับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจาก โดยมาจากสื่อโทรทัศน์ เป็นอันดับแรก ส่วนเว็บไซต์และสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กเป็นอันดับรองลงมา โดยให้เหตุผลว่า สามารถรับข้อมูลได้รวดเร็ว รับฟังและเห็นภาพได้ และเนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พฤติกรรม

หลังรับข้อมูลข่าวสารแล้วสัดส่วนของกลุ่มไม่แสดงความคิดเห็นและไม่ส่งกับกลุ่มที่เข้าไปมีส่วนร่วม โดยแสดงความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊ก หรือสื่ออื่นๆ มีสัดส่วนพอ ๆ แต่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มการเมืองโดยให้เหตุผลว่าสนใจแค่อยากติดตามข่าวสารเท่านั้น มีจุดยืนเพราะเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของนักศึกษาที่จะยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และเกรงว่าจะได้รับความเดือนร้อน ชี้ให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ยังขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีทัศนคติว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ปกครอง เป็นเรื่องของนักการเมือง เรามีหน้าที่ทำตามที่ผู้ปกครองกำหนด

ในด้านปฏิกริยาหลังจากได้รับ/แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร นิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจในข้อมูลที่ได้รับจากสื่อ สามารถวิเคราะห์ และ แยกแยะข้อเท็จจริงของสื่อที่ได้รับได้ เมื่อนำเอาความสามารถในการรับรู้หลังจากได้รับสื่อมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างในการตัดสินใจกระทำหลังจากรับรู้ข่าวสารแล้วพบว่าส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่เฉย ๆ สะท้อนให้เห็นถึงการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม ที่มีความเห็นว่าการเมืองควรเป็นเรื่องของรัฐบาลมากกว่า ประชาชนไม่เกี่ยว และเชื่อมั่นในอำนาจ

ผลการวิจัยยังพบว่านิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับได้และความสามารถในการวิเคราะห์/แยกแยะได้แต่ต้องใช้เวลา มีความสัมพันธ์กับสำนึกทางการเมือง แบบประชาธิปไตย ในขณะที่กลุ่มที่ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับได้มีสำนึกทางการเมืองแบบอำนาจนิยม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และผลกระทบของสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองตลอดจนติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองผ่านสังคมออนไลน์ พบว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีแนวโน้มสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองตลอดจนตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองผ่านสังคมออนไลน์ และกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีสำนึกทางการเมืองแบบอำนาจนิยมมีแนวโน้มในเชิงตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามตรวจสอบข่าวสารและการทำงานของนักการเมือง ยิ่งนิสิตนักศึกษาที่มีสำนึกทางการเมืองแบบอำนาจนิยมมากขึ้นเท่าไรยิ่งมีพฤติกรรมโน้มเอียงในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนตรวจสอบการดำเนินงานทางการเมืองน้อยลงเท่านั้น ดังนั้นกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาที่ควรได้รับการส่งเสริมได้แก่การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้สังคมออนไลน์เช่น เฟซบุ๊กเป็นสื่อกลาง โดยอาจารย์ที่สอนรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง สอดแทรกความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนกระตุ้นให้นิสิต นักศึกษาเข้ากลุ่มและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางการเมือง ส่งเสริมกิจกรรมฝึกนิสิตนักศึกษาในการวิเคราะห์สื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ โดยสนับสนุนให้รับข้อมูลและข่าวสารจากสื่อที่ให้ข้อเท็จจริง สนับสนุนให้นิสิตนักศึกษามีโอกาสใช้สังคมออนไลน์ในการติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยมหาวิทยาลัยบริการระบบเครือข่ายที่กว้างขวาง และไม่จำกัดการใช้สื่อออนไลน์ของนิสิตและนักศึกษา และส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษารวมกลุ่มกันเป็นแกนนำที่มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ชักชวนเพื่อน ๆ ให้เข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายสังคมประชาธิปไตย จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการใช้สังคมออนไลน์อย่างเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรให้กับสังคมและประเทศต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

จากความนิยมของเยาวชนในการใช้สังคมออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งมีพฤติกรรมร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง ตลอดจนมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นผลมาจากความมีสำนึกทางการเมือง (Political consciousness) ของเยาวชนซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประชาธิปไตย หรือ อำนาจอธิปไตย มีความสำคัญกับการพัฒนาระบบการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย ผลของการวิจัยที่ได้สามารถนำไปเสนอแนะเป็นแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการใช้สังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในทางการเมืองในการส่งเสริมความเข้าใจให้กับนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นปัญญาชนคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นตัวแทนในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศในอนาคตให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.จตุรงค์ ศรีวงศ์วรรณ ที่ได้ช่วยสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและบันทึกข้อมูล และ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ได้ช่วยประสานในการเก็บข้อมูล ตลอดจนอาจารย์จาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 8 แห่งที่ได้เป็นธุระในการในจัดเก็บข้อมูล และสุดท้ายขอขอบคุณนักศึกษา
ทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อทีมงาน จงงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นลินี ทองประเสริฐ
พฤศจิกายน 2553